

35 DE ANI DE EXISTENȚĂ A MUZEULUI DE ISTORIE DIN BACĂU

de VIOREL CAPITANU

La 1 aprilie 1957 lua ființă la Bacău un muzeu regional din inițiativa unui mare om de suflet B. Munte, care îndeplinea la vremea respectivă funcția de inspector pentru probleme de muzee la Secția de învățămînt și cultură a fostei regiuni Bacău. La 15 aprilie era numit ca director al acestei instituții, Iulian Antonescu, obsolvent al Facultății de Istorie din București, promoția 1956 cu diplomă de merit. Din acea clipă a început calvarul noii instituții, deoarece trebuia să înceapă cu lupta pentru local, schemă, bani pentru cercetare și achiziții etc.

Datorită perseverenței lui Iulian Antonescu, noua instituție a intrat pe un făgaș normal, impunîndu-se de la început în urbea băcăuană, unde cu mulți ani în urmă G. Bacovia și Gr. Tăbăcaru propuneau în revista Ateneu, înființarea unui muzeu, pentru ca și muritorul de rînd să-și cunoască istoria și frumusețile naturii înainte de a lua contact cu marile civilizații din alte muzee din țară sau lume.

De la început primul director al muzeului și-a dat seama că de unul singur nu va putea răzbate. Așa că „răspunzînd unor stringente necesități de valorificare creatoare a unui necesar filon de tradiții și frumuseți naturale, în centrul Moldovei a organizat între anii 1957—1968 o variată și reprezentativă rețea muzeistică⁴. Ca urmare a acestui proces, patrimoniul muzeal a cunoscut o impresionantă creștere numerică și calitativă, putînd înregistra, de la un muzeu organizat în 1934 la Piatra Neamț de către venerabilul om de cultură pr. C. Matasă, alte 15 muzee. Secției de istorie și arheologie i s-a adăugat o secție de artă românească și contemporană precum și o alta de științele naturii, care s-a transformat apoi într-un muzeu de sine stătător.

Urcușul instituției muzeale băcăuane a fost greu, dar sigur, deoarece ctitorul muzeului de istorie din Bacău s-a înconjurat de la început de oameni care și-au înțeles menirea și au făcut totul pentru salvarea patrimoniului și constituirea colecțiilor care au dat trăinicie muzeului băcăuan.

Fără o organizare sistematică a cercetărilor și un contact permanent cu marele public, nu s-ar fi putut realiza fondul muzeistic, cu care instituția noastră se mîndrește astăzi.

Acumularea de valori muzeistice, la început din săpături și apoi din achiziții, colectări și donații, au pus mereu autoritățile la grele

încecări în vederea rezolvării spațiului expozițional și de depozitare. Așa se explică schimbarea de la o etapă la alta a sediului muzeului, care deși figura la început ca regional cu mai multe secții s-a transformat apoi în Complex muzeal, cu muzee de sine stătătoare, dar cu administrație comună.

De la un local improvizat în 1957 (o mică sală de expoziție), și un birou comun la Secția de învățămînt și cultură din actuala Prefectură, a ocupat apoi noi localuri, care de la o etapă la alta au devenit neîncăpătoare.

Muzeul a organizat prima expoziție închinată anului 1907 în primăvara lui 1957.

În anul 1959, în compania pictorului băcăuan Nicu Enea și a colegilor de breaslă V. Căpitanu, Eugenia Antonescu și Constantin Șova, Iulian Antonescu deschidea Muzeul din Bacău cu cele trei secții istorie, științele naturii și artă. A fost cel mai frumos gest pe care l-au oferit muzeografii, băcăuanilor la 24 ianuarie, zi mare pentru poporul nostru, deoarece atunci autoritățile au permis din nou să se cînte și să se danseze Hora Unirii, în piața din fața Casei de Cultură a Sindicatelor și a Prefecturii.

În anul 1960 i se atribuie Muzeului din Bacău o clădire monumentală, la intrare în Parcul Libertății, în care a fost deschis muzeul în toată amploarea sa; dar și aici n-a rezistat decît 10 ani, din cauza unor defecțiuni privind instalațiile de apă și canalizare, care au afectat clădirea și a trebuit demolată. Din această clipă a început adevăratul calvar al instituției muzeale. Cu eforturi supraomenești bătînd pe la toate ușile, directorul muzeului de atunci însoțit în permanență de colegii de la secțiile de istorie, șt. naturii și artă, solicita mereu spații pentru expoziții și pentru depozitarea colecțiilor. Pînă la urmă Muzeului de Științele Naturii i s-a repartizat o clădire corespunzătoare, iar pentru Muzeul de Istorie o clădire pe actuala stradă N. Titulescu, unde se află Inspectoratul Silvic, iar Secției de Artă i s-a promis construirea unui local propriu, care avea să înceapă în anul 1971. La scurt timp Secția de Istorie se mută în spațiul din str. N. Titulescu nr. 23, în care avea să funcționeze cu expoziția de arheologie pînă la Revoluția din Decembrie 1989, iar clădirea Muzeului de Științele Naturii avea să fie demolată cu toate demersurile întreprinse de Constantin Șova — directorul muzeului.

Trebuie reținut faptul că în permanență autoritățile locale au promis că vor pune la dispoziție muzeului, actuala clădire a Prefecturii, dar întotdeauna, subliniind că după ce-și vor construi o altă clădire. Acestea s-au dovedit vorbe goale, deoarece clădirea a rămas în toate timpurile drept sediu administrativ, iar muzeul de istorie a trebuit să se mulțumească cu o improvizare de expoziție de arheologie și istorie, într-un spațiu restrîns și impropriu.

Mai adăugăm faptul că din anul 1971 la Bacău a luat ființă și o secție de etnografie, care împreună cu donația pr. Vasile Heisu de la Răcăciuni, reprezenta un fond muzeistic de mare însemnătate. Dar nici

pină azi nu s-a găsit o posibilitate de expunere a acestui valoros patrimoniu, într-o expoziție permanentă la Bacău.

Cu toate greutățile prin care au trecut muzeele noastre băcăuane, treptat, treptat au devenit adevărate centre de studiu și de documentare, de educare și de culturalizare așa cum ne-am dorit-o.

Îndeplinirea acestor multiple funcțiuni n-a fost posibilă fără un aparat documentar solid, fără o bibliotecă și fără laboratoare dotate cu aparatura necesară și fără o publicație anuală. Acest lucru avea să se îndeplinească exact la 10 ani de la înființare, prin editarea anuarului „CARPICA”, în care au fost inserate de la an la an principalele contribuții ale muzeografilor băcăuani, la cunoașterea trecutului poporului nostru precum și valorificarea unor documente inedite privind viața și activitatea unor personalități băcăuane, precum și aspecte legate de contribuția unor pictori ca Aurel Băieșu, Nicolae Tonitza sau Nicu Enea, care s-au născut sau au trăit pe meleagurile județului Bacău, și au creat lucrări nemuritoare. Întîlnim în cadrul acestei publicații nume celebre O. Necrasov, Gh. Platon, Al. Zub, D. Teodoru, Radu și Al. Vulpe, M. Florescu, V. Zira, E. Comșa, M. Bitiri, P. Păltinea, H. Daicoviciu, Alex. Bolomey, D. Botezatu, V. Boroneanț etc.

Generația de muzeografi băcăuani au depus de la an la an o susținută muncă de atragere și cîștigare a marelui public, în cadrul expozițiilor permanente, dar și cu ocazia unor cicluri de conferințe pe teme interesante privind „Continuitate și autohtonie în spațiul de formare a poporului nostru”. „Istoria civilizațiilor” și mai ales „Agendă muzeografică”, unde Iulian Antonescu era ascultat cu sufletul la gură și într-o liniște desăvîrșită. Săliile de la cinematografele din Bacău, sau Casa de Cultură, unde conferința Iulian Antonescu, erau pline pînă la refuz și nu numai de pensionari, ci și de tineri, care-i sorbeau fiecare cuvînt.

Acest ingenios pionierat a născut o adevărată gamă de activități culturale, unele dintre ele adoptate ulterior pe plan național, cum ar fi caravana muzeistică, expozițiile retrospective de artă plastică, care au circulat prin mai multe localități din țară și mai ales brigăzile științifice muzeografice pentru sate, însoțite de materiale documentare descoperite chiar de cei care susțineau expunerile.

Sînt de-a dreptul emoționante cuvintele lui Iulian Antonescu care spunea „Cu unealta de cremene în mină sau cu abecedarul vieții scris în slove de roci și fosile, însoțite de multe ori de film, am purtat, după priceperea și talentul fiecăruia dintre noi, cuvîntul științei, departe, pînă în depărtatele sate de șes sau munte”.

Alături de arta cuvîntului meșteșugit, muzeografia au slujit cultura prin expozițiile de istorie, artă plastică contemporană (personale, de grup, interjudețene) care au polarizat în jurul galeriilor de artă de la Bacău, Piatra Neamț și Roman o vie activitate creatoare și educativ-estetică. Au fost confruntate și dezbătute, cu prilejul acestor expoziții, probleme ale artelor contemporane și ale accesibilității ei pentru marele public.

Activitatea științifică pe meleagurile băcăuane nu s-a desfășurat la întimplare, ci a ținut seama de specificul zonei în care s-a dezvoltat rețeaua muzeistică și de profilul muzeului respectiv. În prezent este bine cunoscut în țară, aportul pe care specialiștii de la muzeele noastre în colaborare cu institutele de arheologie ale Academiei Române și cu muzee de prestigiu din țară l-au avut în elucidarea unor probleme legate de paleoliticul superior, prin descoperirile de la Buda, și Lespezi, epoca neolitică prin descoperirile de la Podei-Tg. Ocna, Tigănești-Vultureni, Găiceana, Aldești-Onișcani, Vermești-Comănești, Trebeș-Mărgineni și mai ales Poduri-Moinești, cu participare interdisciplinară. În ultima vreme s-au întreprins cercetări pentru epoca neolitică în comunele Livezi și Ardeoani.

Aspecte ale culturii aparținând epocii bronzului, care echivalează cu civilizația tracică au fost urmărite prin descoperirile de la Mindrișca-Valea Seacă, Bărboasa, Lozinca, Oncești, Bogdănești, Răcăciuni și mai ales la Răcătău, unde a fost descoperit un important tezaur de obiecte de aur de-o valoare inestimabilă. La acestea se adaugă un mare număr de unelte și arme din bronz descoperite în mai multe localități din județul nostru.

Prima epocă a fierului, sec. X—V î.e.n. este bine documentată prin descoperirile de amploare de la Căbești, Slobozia-Oncești, Răcătău, Bărboasa, Găiceana în cadrul așezărilor și necropolelor cercetate și în ultima vreme prin descoperirile de la Brad-Negri, Răcătău și Gioseni, în ultima localitate fiind vorba de un depozit de unelte, arme și podoabe îngropate în mod simbolic drept ofrandă și deci ca depunere cu caracter sacral.

Pentru cea de a doua epocă a fierului care corespunde cu înfloritoarea civilizație geto-dacă, au intrat în patrimoniul științific al istoriei patriei noastre descoperirile de la Brad-Negri și Răcătău, com. Horgești, Tg. Ocna și Moinești, care datează începând cu sec. II î.e.n. și pînă la începutul sec. II e.n.

Cercetările au demonstrat că avem de-a face cu două dave, respectiv Tamasidava (Răcătău) și Zargidava (Brad) din harta lui Ptolemeu, care datează din sec. II e.n. Aici a fost descoperit un impresionant material arheologic, care constă din unelte agricole și meșteșugărești, arme, podoabe și multă ceramică dacică și de import din lumea greacă și romană, precum și mai multe tezaure monetare din argint dacice și romane.

Civilizația carpo-dacică este bine cunoscută prin descoperirea de necropole și așezări care însumează peste 300 de situri arheologice. Săpături de amploare s-au făcut la Gabăra-Moldoveni, Măgura, Onișcani, Bărboasa-Oncești, în cea din urmă fiind descoperite peste 300 de morminte de incineratie: la Bacău, cartierul Șerbănești, Sohodor-Horgești, Oncești, Săucești, Ștefan cel Mare, Dămienesti etc. Alături de urne funerare lucrate cu mîna și la roată, inventarul propriu-zis constă din obiecte de podoabă: fibule, mărgelile din sticlă și calcedoniu, corali etc. În așezări s-au descoperit unelte și arme precum și vase tipice pentru lumea carpică cești-opaițe, oale,

farfurii, străchini, câni, ulcioare etc. Aceste descoperiri se datează în secolele II—IV e.n. și aparțin populației carpice, populației care a continuat tradițiile geto-dacilor, și care nu și-a părăsit niciodată locurile băștinașe.

Din această epocă datează și foarte multe tezaure monetare romane imperiale descoperite la Ardeoani, Oncești, Blăgești, Itești, Măgura, ultimul avind cca. 2000 de monede.

Pentru epoca de formare a limbii și poporului român s-au întreprins cercetări la Căbești, Lichitișeni, Aldești, Onișcani, Oituz, Bacău. Oncești, Ștefan cel Mare, Răcăciuni etc. cu rezultate remarcabile ce reprezintă noi verigi din procesul cunoscut al dezvoltării și continuității poporului român în centrul Moldovei. Pe lângă materiale ceramice, unelte și arme din această perioadă au mai fost descoperite și o mulțime de monede romano-bizantine precum și tezaurele monetare din aur și argint de la Horgești și Prăjești comuna Traian ce se datează în secolele VI—X.

La cele de mai sus se adaugă și descoperirile medievale de la Bacău-Curtea Domnească precum și cele de la Tg. Trotuși și Mînăstirea Cașin.

La Bacău, Iulian Antonescu a descoperit fundațiile Casei Domnești, care datează din a doua jumătate a secolului al XV-lea, din vremea lui Alexandrel, fiul lui Ștefan cel Mare, în apropierea Bisericii Precista ridicată de Alexandru Voievod, la 1 ianuarie 1491. Cu acest prilej au fost descoperite vase de diferite tipuri, unele smălțuite, cahle și plăci decorative de perete, unele cu reprezentări antropomorfe și zoomorfe, florale și geometrice, precum și obiecte de podoabă.

Alte materiale provin din cercetări arheologice sistematice dar și din donații și achiziții. Între acestea menționăm un document pe pergament descoperit la Odobești, com. Secuieni, unelte agricole și meșteșugărești, vase din lut și metal, cahle, arme și obiecte de podoabă, în majoritate decoperite la Bacău și Tg. Trotuș de Alexandru Artimon.

Cercetările pentru epoca medievală au dat la iveală și un număr important de monede și tezaure monetare bizantine, moldovenești, venețiene, olandeze, tătarăști, turcești, poloneze etc.

Mai importante sînt tezaurele de monede din aur de la Prăjești com. Traian și Gutinaș-Ștefan cel Mare, Cleja, Măgura și Drăgești-Tătăraști care se datează în secolele XIII—XVIII-lea.

Pentru epoca modernă și contemporană instituția noastră deține numeroase documente privind momentele importante din istoria neamului precum și o serie de bijuterii din secolele XVII—XVIII, pahare aparținînd familiei domnitoare Mihail Sturza și domnului Alexandru Ioan Cuza, farfurii decorative cu scene din timpul Războiului pentru Independență (1877—1878) etc. uniforme, ordine, medalii din primul război mondial etc.

O trecere în revistă a patrimoniului cultural trezește interes pentru cei care doresc să cunoască evoluția muzeului băcăuan. În anul 1957 pleacă de la zero. În anul 1961 înregistrează 16911 obiecte pentru secțiile de istorie, artă și științele naturii, din care pentru arheologie 3954 de piese.

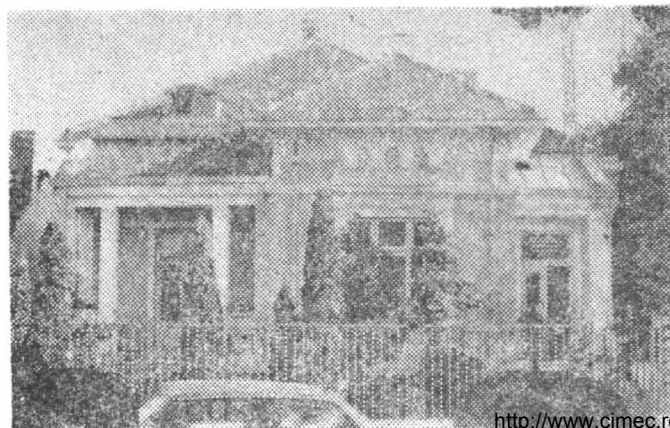
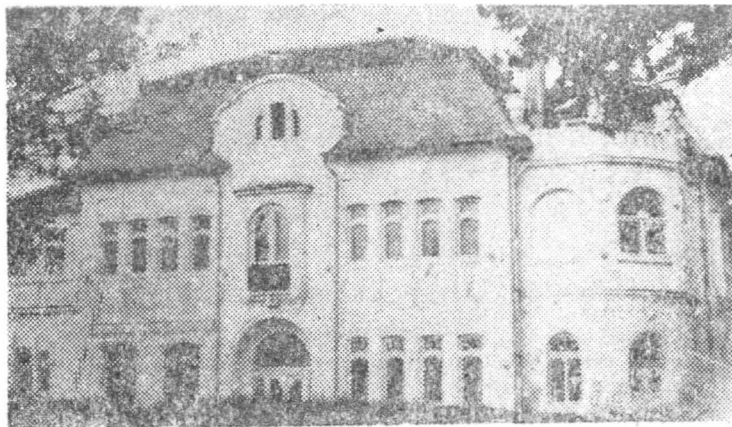
În anul 1977 atinge cifra de 47.147 obiecte, din care 11278 arheologie, 7431 — istorie medie, modernă și contemporană, la care se adaugă 24655 în evidența Oficiului județean de Patrimoniu.

În 1982 muzeul înregistrează 139727 din care 34020 piese de arheologie; 13131 — istorie modernă și contemporană și 839 obiecte de etnografie; 5796 lucrări de artă populară; 19247 lucrări de artă medievală; 4890 lucrări de artă modernă și contemporană; 449 documente de arhivă. Muzeul de Științele Naturii în anul 1983 dispunea de 124319 piese de valoare patrimonială, iar biblioteca muzeului înregistrează peste 15.000 de volume; multe din acestea provenind din străinătate, în cadrul schimburilor cu publicația muzeului, „Carpica“.

Din înșiruirea acestor cifre rezultă că în prezent instituția noastră dispune de un valoros patrimoniu, care trebuie păstrat și valorificat științific precum și vehicularea către public a obiectelor muzeale prin expoziții de amploare în țară și străinătate și mijloace indirecte publicații, conferințe, filme, casete etc., fără a neglija conservarea metodică și riguros-științifică a patrimoniului constituit.

Personalul de specialitate are obligația să asigure baza cercetării științifice, instrumentele fundamentale de informare asupra patrimoniului, fără de care nici o lucrare de sinteză nu are acoperire științifică necesară. Așadar, avem obligația de a realiza de aici încolo cataloage sistematice și repertorii analitice de colecții în vederea publicării integrale a patrimoniului existent și înscrierea datelor în ordinatoare electronice în vederea realizării pe plan național a unei analize atotcuprinzătoare, sistematică și exactă a patrimoniului cultural-artistic. Numai așa putem nutri speranța să ne plătim de ceea ce marele învățat V. Pârvan numea „datoria vieții noastre“, numai așa adăuga un alt mare profesor Dionisie Pipidi „uniți în aceeași năzuință, cercetători și muzeografi, putem contribui la propășirea științei căreia i-am închinat ce avem mai bun în fiecare“.

În această direcție instituția noastră a făcut mari progrese, mai ales după Revoluția din Decembrie 1989, datorită înțelegerii și ajutorului permanent din partea Prefecturii județului Bacău, care a alocat fonduri suficiente pentru cercetare și achiziții, precum și investiții pentru consolidarea clădirilor vechi, atribuirea unei clădiri pentru expoziția permanentă de arheologie precum și fonduri la investiții pentru noua clădire a Muzeului județean de Istorie „Iulian Antonescu“, care se construiește în prezent în apropierea Complexului medieval Precista, loc de aducere aminte și de înălțare a celui care a fost Mare și Sfânt, domn peste întreaga Moldovă — Ștefan cel Mare, clădire monumentală care va adăposti întreaga noastră zestre materială și spirituală dobândită în cele trei decenii și jumătate de existență a muzeului de istorie băcăuan și a generațiilor care vor urma în mileniul trei.

Fig. 1 Bacău. Principalele clădiri în care a funcționat Muzeul de Istorie între anii 1960—1990.